

Bijlage: verschillende scenario's stelpost BUIG

Analyse

De discussie tussen gemeenten en Werkzaam rondom het BUIG budget komt voort uit afspraken uit de bestuurlijke agenda: gemeenten leggen de hele rijksbijdrage in. Destijds hebben onzekerheden over de rijksbijdrage geleid tot deze oplossing. Het Rijk is - nog steeds - onbetrouwbaar op dit dossier. Recentelijk is er door het Rijk [meer budget beschikbaar](#) gesteld. Stel dat het andersom is?

De specifieke keuze voor *het gebruik van een stelpost* ligt overigens niet vast in de bestuurlijke agenda. Een stelpost is een onderdeel van de begroting dat nog niet exact vastgesteld kan worden.

Een versimpelde weergave van de huidige situatie binnen Werkzaam

De rijksbijdrage BUIG is €120. De gemeenten leggen de totale €120 in bij Werkzaam. Werkzaam schat op basis van actuele inzichten in dat er €95 nodig is. Op de stelpost in de begroting wordt €25 geschreven. De totale lasten in de begroting zijn €120.

Dit is allemaal transparant en openbaar in de bijlage 'gemeentelijke bijdrage' van alle P&C documenten. Door het opnemen van een stelpost in de begroting, ontstaat ruimte bij Werkzaam. De bestedingsvrijheid als het gaat om de Participatiewet ligt officieel bij Werkzaam. Gemeenten kunnen in hun begroting een voorlopig bedrag als beschikbaar bestempelen op basis van ervaring, risico inschatting en historische gegevens. De gemeenten beslissen zelf of ze hun deel van de €25 al uitgeven of niet en of dit geld naar het minimeleid gaat of naar ander gemeentelijk beleid.

In de bestuursrapportage en de tussentijdse rapportage van Werkzaam worden de uitkeringslasten bijgesteld. Het verschil met de begrote lasten van €120 wordt daarmee als resultaat weergegeven.

Tot slot wordt in de jaarrekening definitief vastgesteld wat het overschot/tekort is. In deze regio zijn we de afgelopen jaren gewend geraakt aan een overschot maar dat is niet gegarandeerd.

De discussie over de stelpost bij Werkzaam heeft een relatie met het vraagstuk van wel/geen vermogen bij GR'en. In wezen dekt Werkzaam met de stelpost risico's af. De vraag is of dat nodig is. Zeker wanneer alle GR'en in een regio dit doen. Dat is lastig begroten voor gemeenten. De kans dat alle GR'en in hetzelfde jaar het vermogen nodig hebben om risico's te dekken, is heel klein.

Adviezen

Hieronder worden vijf scenario's gepresenteerd. Vooraf geeft de werkgroep twee adviezen mee aan het bestuur. De eerste is dat het scenario dat wordt gekozen, in principe toekomstbestendig is en niet jaarlijks opnieuw wordt besproken. Uiteraard blijven de normale bestuurlijke procedures gelden voor alle P&C documenten.

Onafhankelijk van de keuze voor een bepaald scenario, is het daarnaast heel belangrijk dat Werkzaam een zo nauwkeurig mogelijke schatting maakt van het resultaat.

Deze schatting én de risico's krijgen elk jaar een plek in de kaderbrief. Daarmee is ook op termijn zichtbaar welke systematiek Werkzaam gebruikt en waarom. We voorkomen hiermee dat Werkzaam onder vuur komt te liggen wanneer er in de toekomst onverhoopt door de gemeenten moet worden

bijbetaald. Het zorgt voor de transparantie die van een gemeenschappelijke regeling mag worden verwacht.

Scenario's

1. **We veranderen niets aan de huidige systematiek.** Deze is tot stand gekomen na lang overleg en vastgelegd in de Bestuurlijke agenda (2022). De stelpost blijft de stelpost zoals in het voorbeeld beschreven.

In het eerste scenario veranderen we niets en blijven we bij de weergave zoals hierboven. Dit scenario heeft de volgende voordelen:

- a. De bestuurlijke agenda blijft intact. Het proces om te komen tot de bestuurlijke agenda heeft lang geduurd en tot goede, werkbare afspraken geleid.
- b. Voor Werkzaak is het een voordeel dat er in dit scenario ruimte is om eventuele financiële tegenvallers op te vangen.
- c. Voor de gemeenten is het voordeel van dit scenario dat ze zekerheid hebben over hun maximale lasten. Dit is zeker het geval sinds Werkzaak geld overhoudt op het BUIG budget.

Er zijn ook nadelen aan het scenario waarbij we niets veranderen:

- a. Er is geen eenduidige werkwijze binnen gemeenten hoe om te gaan met de stelpost. Dat leidt tot een ongelijke benadering tussen de deelnemende gemeenten. Gemeente A maakt een inschatting van het positieve resultaat en heeft er al een bestemming voor. Gemeente B doet nog niks met het positieve resultaat. Voor Werkzaak maakt dit overigens niets uit.
- b. De gemeente kan de financiële buffer bij Werkzaak juist zien als een nadeel. Door gebruik van een stelpost wordt het BUIG resultaat niet gebruikt voor verlaging van het bedrijfsvoeringsresultaat. Dit geeft bij de begroting per saldo een hogere bijdrage die Werkzaak bij de gemeenten opvraagt.
- c. Het is nog niet inzichtelijk per gemeente wat het aandeel per gemeente is binnen de stelpost.

2. **We veranderen niets aan de systematiek. We nemen wel afscheid van het woord stelpost (de zogenaamde cosmetische variant).** In de bijlage 'gemeentelijke bijdrage' van de P&C documenten is het resultaat zichtbaar. De afgelopen jaren was dit een voordelig resultaat. Door afscheid te nemen van het woord stelpost komt er ruimte bij gemeenten om een verwacht positief resultaat elders in hun eigen begroting in te zetten.

De voordelen van het tweede scenario zijn als volgt:

- a. In dit scenario is per gemeente inzichtelijk wat het aandeel per gemeente is binnen de buffer. Gemeenten kunnen met deze kennis een beter onderbouwd besluit nemen over het gebruik van dit aandeel.
- b. Voor Werkzaak is het een voordeel dat er in dit scenario ruimte is om eventuele financiële tegenvallers op te vangen.

De nadelen van het tweede scenario zijn als volgt:

- a. De gemeente kan de financiële buffer bij Werkzaam juist zien als een nadeel. Door gebruik van een stelpost wordt het BUIG resultaat niet gebruikt voor verlaging van het bedrijfsvoeringsresultaat. Dit geeft bij de begroting per saldo een hogere bijdrage die Werkzaam bij de gemeenten opvraagt.
- b. Ondanks het voordeel dat per gemeente inzichtelijk is welk deel van de buffer zij hebben, kunnen er nog steeds verschillen ontstaan tussen gemeenten door het gebruik aan een eenduidige werkwijze.

De verschillen tussen scenario 1 en 2 zijn klein. Beide scenario's doen het meest recht aan de afspraken uit de bestuurlijke agenda.

3. In scenario drie wordt tegemoetgekomen aan het belang van de gemeenten om op een eerder moment af te rekenen, waarbij de huidige systematiek in stand blijft. **Wanneer de bestuursrapportage een positief resultaat laat zien, wordt een vooraf bepaald deel van het BUIG-overschot afgerekend met de gemeenten.**

De voordelen van het derde scenario zijn als volgt:

- a. In dit scenario is per gemeente inzichtelijk wat het aandeel per gemeente is binnen de buffer. Gemeenten kunnen met deze kennis een beter onderbouwd besluit nemen over het gebruik van dit aandeel.
- b. Voor gemeenten is het een voordeel dat zij in de loop van het jaar, bij een verwacht positief resultaat, eerder kunnen beschikken over het geld.

De nadelen van het derde scenario zijn als volgt:

- a. De gemeente kan de financiële buffer bij Werkzaam juist zien als een nadeel. Door gebruik van een stelpost wordt het BUIG resultaat niet gebruikt voor verlaging van het bedrijfsvoeringsresultaat. Dit geeft bij de begroting per saldo een hogere bijdrage die Werkzaam bij de gemeenten opvraagt.
- b. Ondanks het voordeel dat per gemeente inzichtelijk is welk deel van de buffer zij hebben, kunnen er nog steeds verschillen ontstaan tussen gemeenten door het gebruik aan een eenduidige werkwijze.

4. In het vierde scenario **wordt het te verwachten resultaat deels verrekend** met de gemeenten. Dat kan op basis van een vast percentage (lange termijn begroting) of een percentage dat elk jaar opnieuw wordt berekend, bijvoorbeeld op basis van de regionale conjunctuur en in te schatten risico's.

Voordelen van het vierde scenario zijn:

- a. De bijdrage die Werkzaam bij de gemeenten opvraagt, is lager. Een positief BUIG resultaat wordt gecorrigeerd op het bedrijfsvoeringsresultaat. Dit voordeel is in het vierde scenario kleiner dan in het derde scenario.
- b. De gemeente kan het resultaat structureel inzetten en hoeft niet af te wachten tot de jaarrekening.
- c. Er wordt gewerkt met een realistische inschatting van de lasten van Werkzaam.

Nadelen van het vierde scenario zijn:

- a. Het voordeel op de BUIG wordt wellicht, bijvoorbeeld onder druk van het college, uitgegeven aan andere gemeentelijke taken die geen relatie hebben met werk en inkomen. Dit nadeel is in dit scenario iets kleiner omdat niet het hele resultaat wordt verrekend.
 - b. In de toekomst kan het voorkomen dat er een tekort op de BUIG ontstaat en gemeenten moeten bijbetalen. Dit kan ondanks waarschuwingen leiden tot weerstand bij gemeenten, het geld is misschien al uitgegeven, en een verslechtering van de relatie.
5. In het vijfde scenario tot slot **wordt het te verwachten resultaat - de €25 uit het voorbeeld in het kader - vooraf in z'n geheel verrekend** met de gemeenten. Het zo goed mogelijk inschatten van alle risico's door Werkzaamheid wordt nog belangrijker dan nu.

Voordelen van het vijfde scenario zijn:

- a. De bijdrage die Werkzaamheid bij de gemeenten opvraagt, is lager. Een positief BUIG resultaat wordt gecorrigeerd op het bedrijfsvoeringsresultaat.
- b. De gemeente kan het resultaat structureel inzetten en hoeft niet af te wachten tot de jaarrekening.
- c. Er wordt gewerkt met een realistische inschatting van de lasten van Werkzaamheid.

Nadelen van het vijfde scenario zijn:

- a. Het voordeel op de BUIG wordt wellicht, bijvoorbeeld onder druk van het college, uitgegeven aan andere gemeentelijke taken die geen relatie hebben met werk en inkomen.
- b. In de toekomst kan het voorkomen dat er een tekort op de BUIG ontstaat en gemeenten moeten bijbetalen. Dit kan ondanks waarschuwingen leiden tot weerstand bij gemeenten, het geld is misschien al uitgegeven, en een verslechtering van de relatie.

Advies Berenschot

In het algemeen waarschuwt Berenschot ervoor om te positief te begroten. Ondanks bestuurlijke overeenstemming nu en een goede uitleg in de P&C documenten kan dit leiden tot imagoschade van Werkzaamheid wanneer de realisatie negatief afwijkt van de raming of de bestuursrapportage. Ook wanneer er tegelijkertijd nog steeds een voordeel kan zijn ten opzichte van de Rijksmiddelen.

Proces

Het te kiezen scenario (behalve scenario 1) heeft invloed op de P&C cyclus of de manier van afrekenen. De eerste mogelijkheid om de mening van gemeenteraden op te halen, is de kaderbrief 2028. Door de gebruikelijke procedure rondom de kaderbrief, leggen we deze wijziging voor aan de gemeenteraden.